

შინაური საქმეები

№ 16.

კვირა, 18 აპრილი, 1910 წ.

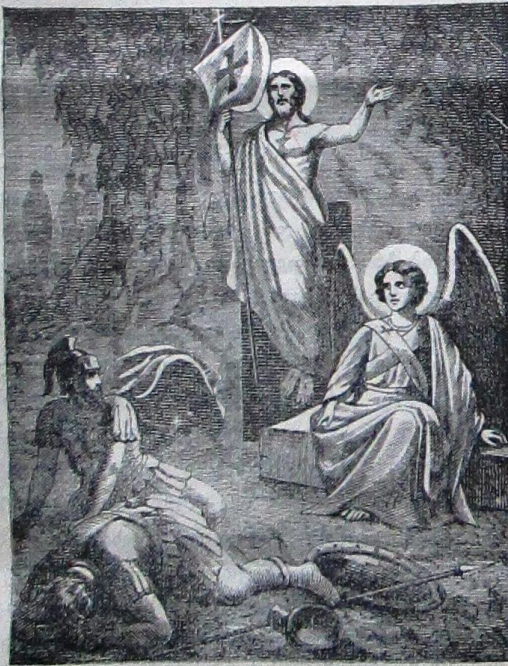
აღმსნი: ქუთაისი „შინაური საქმეების“ რედაქცია

უოველკვირული გაზეთი.

შინაარსი: ქრისტე აღსდგა! — სეფეველელისა; ქრისტე აღსდგა! — ი. მწიჩისა; სიკვდილი მართლი. სა. — არხიმანდრიტ ნესტორისა; ჯვარცმა; ქართული გალობა. — მღ. რ. ხუნდაძისა; ნარკვევი.

ქ რ ი ს ტ ე ა ლ ს ღ ბ ა!

რედაქცია გულით და სულით უერთდება თვის მეგობრებს ამ ქეშმარიტების ღალადით.

ქრისტე აღსდგა!

I

წმ. სახარების მოთხრობა იესო ქრისტეს მკვდრეთით აღდგომის შესახებ მეტად მძლავრსა და ღრმა გავლენას ქონულობს აღამიანის

საღ გულსა და გონებაზე. თუ კი წინდაწინ შეპყრობილი არა ხარ რომელიმე ცალმხრივი, შემცლარი და აჩემებული წინაგანძრახვით, შეუძლებელია. გაეცნო სახარების საოცარ მოთხრობას ქრისტეს აღდგომის შესახებ და შენთავად, ბუნებრივად არ დარწმუნდე ამ ცეცხლის ასოებით დაწერილ ამბის სრულ ქეშმარიტებაში, ამ სასწაულებრივი ფაქტის სინამდვილე-უეჭველობაში.

სამწუხაროდ, არიან ერთგვარი მიმართულების ნასწავლი კაცები, რომლებსაც არ სჯერათ არავითარი ზეზუნებრივი და სასწაულებრივი, არა სწამთ არავითარი, ისეთი, რაც არ მეორდება მუდამ ცხოვრებაში. ასეთი მიმართულების მწერლები უარს ჰყოფენ იესო ქრისტეს მკვდრეთით აღდგომას, ისინი ყოველ გვარ ღონისძიებას და შეკადინობას ხმარობენ, რომ ჩამოხადონ ნამდვილი ისტორიული ფაქტის ხასიათი ქრისტეს აღდგომას და სახარების მოთხრობა ამ ფაქტის შესახებ გადააქციონ ბნელი და განუფითარებელი გონების ნამყოფად, ავადმყოფი ოცნების საქმედ, უნებურ შეცდომად, მოჩვენებად, მოლანდებად, გოლი-უცინაციად. ცოტად თუ ბევრად ჩვენ ნასწავლ საზოგადოებაში ფართოდაა მოფენილი ეგრედ წოდებულ რაციონალისტების ანუ უარმყოფლობით მიმართულების მწერლების აზრები ქრისტეს აღდგომის შესახებ. თუ ზოგიერთი სწავლა მიღებულები კიდევ ახარებენ დღეს ჩვენში ერთი მეორეს „ქრისტე აღსდგა“ო, ამას იქმონან მხოლოდ იმის გამო, რომ ძველ

ჩვეულება ვერ გაუტეხიათ, თორემ ნათქვამის სინამდვილე მათ აღარა სჯერათ.

სამართლიანობა მოითხოვს დასაწყისშივე აღვნიშნოთ, რომ რაციონალისტებმა ქრისტეს აღდგომის საკითხს პატარა სასიკეთო დახმარებაც გაუწიეს. თავიანთი ნაწერებით ხსენებული მიმართულების სწავლულებმა სამუდამოდ გააქარწყლეს, სამუდამოდ დამარხეს და შეუწყნარებლად გახადეს ის ყოვლად საზიზღარი და უკმეხი ცილისწამება, რომელიც გამოიგონეს ებრაელების სენდის დაკარგულმა მღვდელმთავრებმა ქრისტეს ღვთაებრივი აღდგომის გამო; არც ერთი რაციონალისტი არ კადრულობს იმის თქმას, რომ მოწაფეებმა მოიპარეს ქრისტეს გვამიო. ეს არის პირველი დადებითი მხარე რაციონალისტების ნაწერებისა ქრისტეს აღდგომის შესახებ. დანარჩენში მათი გამოკვლევანი სავსე არიან ბარდ-ეკლებით, შამბ-ქეძეებით, კუროსთავით და ღვარძლით.

რაციონალისტთა რიცხვი, თქმა არ უნდა დიდია, მაგრამ ქრისტეს აღდგომის საკითხის გადაწყვეტის საქმეში ისინი ორ მთავარ ჯგუფად ნაწილდებიან. ერთი ჯგუფის მეთაურია შლეიერმახერის, მეორესი შტრაუსის რენანი-თურთ.

შლეიერმახერის რწმენით ჯვარცმული ქრისტე როდი მომკვდარა, არა, ჯვარზე დამოკიდებულ ქრისტეს დიდი დაღლილობისა, მრავალ ტანჯვის და მწვავე ტკივილების გამო მხოლოდ გული წაუვიდა, გრძნობა დაკარგა საღათს ძილი მოერია; გარეშე მხედველებმა ასეთი მდგომარეობა ქრისტესი მიიღეს მის სიკვდილად და ამის გამო დაასაფლავეს იგი, როგორც ნამდვილი მიცვალებული. მაგრამ აკლდამის ღრმა მყუდროებამ, სუფთა, მაკოცხლებულმა და გრილმა ჰაერმა, გაქკორილმა ძვირფასი ნელსაცხებლების სულით, ჩინებულად იმოქმედეს მიმკვდარებულ ქრისტეზე; ქრისტემ დაისვენა, გრძნობაში მოვიდა, იმდენად მოლონიერდა, რომ დასაფლავების მესამე დღეს თავისთავად ფეხზე წამოდგა, მარჯვე დრო იხელა. გადააგორა საფლავის ღოდო, შეუწყნარებლად გამოვიდა საფლავიდან და გაემგზავ-

რა ბეთანიაში თავის გულითად მეგობრის ლაზარეს ოჯახში, საიდანაც შემდეგში დრო და დრო ეჩვენებოდა ხოლმე თავის მეგობრებს, მაგალითად, მარიამ მაგდალინელას, ემაუსში მიმავალთ ლუკას და კლეოპას, ათერთმეტ და სხ. შლეიერმახერის აზრით ქრისტე გარდაიცვალა კაცობრივი სიკვდილით ბეთანიაში და მისი გვამიც ისე შექამა შეემა მიწამ, როგორც ჩვეულებრივად ყოველი გარდაცვალებული ადამიანების გვამები.

მოკლედ რომ მოვსჯათ გამოდის, რომ მოციქულებს ქრისტეს მკვდრეთით აღდგომად აღუარებიათ ქრისტეს გამოცოცხლება გულშეწუხებიდან და მისი ფარულად გამოსვლა საფლავიდან! მივიღოთ პატარა ხანს შლეიერმახერის მსჯელობა, წარმოვიდგინოთ დროებით, რომ ჯვარიდან ჩამოხსნილი ქრისტე სწორეთ გულშეწუხებული, გრძნობა მიხდილი იყო და არა ნამდვილად მომკვდარი, დაუჯეროთ ისიცა, რომ ქრისტე ნამდვილად საფლავში მოსულიერდა და გრძნობაში მოვიდა. ჩვენ მაინც თავისთავად გვებადება კითხვა— რომელმა სასწაულებრივმა ძალამ გაუმთელა ქრისტეს პირიდან პირამდე ლურსმებით გახვრეტილი ფეხები და ხელები? ნუ თუ ამ კრილობების გამთელებაც უნდა მიეწეროს იმავე ძვირფას ნელსაცხებელთა სუნით გაქკორებულ აკლდამის სუფთა და გრილ ჰაერს? არა, აქ ცხადი სიყალბეა, შეუწყნარებელი და ფიზიკურად წარმოუდგენელი საქმე გამოდის. ყველამ იცის, რომ ფეხის გულის კრილობა უკიდურესობამდე მწვავე და აუტანელია, ყველა წარმოიდგენს, რომ კაცი ოდნავაც ვერ დააკარებს მიწას ფეხს, თუ ფეხის გულზე იარა აქვს. შეეკითხეთ ნასწავლ ღოსტაქრებს— შეეძლო სამი დღის ფეხებ დახვრეტილ ქრისტეს საფლავიდან გამოსვლა და ბეთანიაში გამგზავრება? და ეს სპეციალისტები დავარწმუნებენ, რომ სამი დღის ფეხებ-დახვრეტილ ქრისტეს ფეხზე წმროდგომა და მოგზაურობა უფრო ძნელი დასაჯერებელია, ვინემ მისი მკვდრეთით აღდგომა. ამიტომ ქრისტე რომ მოსულიერებულიყო კიდევ საფლავში და საკმარისადაც დაესვენა, როგორც უბრა-

ლო მომავლადი კაცი ვერას გზით ფეხზე ვერ წამოდგებოდა ორთავე ფეხზე მძიმე ქრილო ბების მიზეზით და როგორც მენელსაცხებლებს, ისე პეტრეს და იოანეს ყოვლისავე მიზეზის გარეშე მისსავე საფლავში უნდა ენახათ იგი ამ შემთხვევაში. შლიერმახერის თეორიის მიღება დაჯერება გამოვა იმისი, რასაც სინამდვილეში ვერსად ვერ ვხედავთ და რაც ფიზიკურად მოუხერხებელია.

ავიღოთ ახლა შინაგანი ფსიხოლოგიური მხარე საკითხისა. აქაც მთლად უნიადაგო და შეუწყნარებელი გაჰოდის შლიერმახერის მოსაზრება.

რა სახე, რა გამომეტყველება, რა შეხედულობა უნდა ჰქონოდა შლიერმახერის ოცნებით საფლავიდან გამოსულს ქრისტეს?

აუწერელი გვემა-ტანჯვისაგან დასუსტებული, ქრილობებისგამო მიმკვდარებული და საფლავში სამი დღე-ღამის განმამავლობაში უსმელ-უქმელობით მიემნდილი ქრისტე, ცხადია მეტად საბრალოსი, საცოდავი და ბეჩავი სანახავი იქნებოდა ყველასათვის; შლიერმახერისაგან ნახვენებ პირობებში გამოცოცხლებული ქრისტე უნდა წარმოვიდგინოთ ნიათ-გამოღეულად, განს-გაწყვეტილად, მთლად მიხრწნულად, ნახევარ მკვდრად, ადამიანის საცოდავ ლანდალ და განა ასეთ უძღურს, ასეთ გაჭირვებაში ჩაეარდნილ კაცს შეუძლიან იქონიოს ვისზედმე მანუგეშებელი, გამათხიზლებელი და აღმაფრთოვანებელი გავლენა? არა და არა. რა ჰქონდა სასიკვდი-ნე ქრილობებით დაცხავებულს და ძლივს-ძლიობით მოლასლასე ქრისტეს ისეთი, რომ მოწაფეებს აღეარებინათ ის „სიკვდილითა სიკვდილის დამორგუნველად“, სიკვდილისა და ცხოვრების გამგებელ მეუფედ? არაფრისაგან არაფერი. პირიქით, ქრისტეს უმწეო სანახაობას გული უნდა მოეკლა მათთვის და საბოლოოთ მიმოებნია ძვირფას მასწავლებელზე დამყარებულა მათი იმედები. მოციქულები კი, წინააღმდეგ ნათქვამისა, როგორც ვიცით, მკვდრებით აღდგომილი ქრისტეს ხილვის შემდეგ მყისვე დარწმუნდნენ თავიანთი მოძღვრის ღვაწაობაში, მაშინვე სცნეს იგი მეუ-

ფედ ცისა და ქვეყნისა და სიტყვით გამოუთქმელი სიხარულით მოეფინენ ქვეყანას ქრისტეს მკვდრებით აღდგომის საქადაგებლად.

რას მივაწეროთ ასეთი ცვლილება და გაბედული საქციელი ქრისტეს მოწაფეებისა? იმას, რომ სევდით აღვსილმა მოწაფეებმა ნამდვილ იხილეს ზეციური დიდებით შემოსილი, ქეშ-მარიტად მკვდრებით აღდგომილი მხსნელი სოფლისა იესო და არა შლიერმახერის მდიდარი ოცნებისაგან გამოგონილი საპყარი ქრისტე.

დიდათ სასიამოვნოა, რომ ქრისტეს მორწმუნეს აღარ სჭირდება ბევრი შრომა შლიერმახერის თეორიის საწინააღმდეგოდ, ვინაიდან მძლავრი და მქვევრმეტყველი მოპირდაპირე ხსენებული მეცნიერისა ისევ რაციონალისტების ბანაკიდან წამოაყენა. ასეთია ბ. შტრაუსი. აი რა სიტყვებით აბათილებს შტრაუსი შლიერმახერის თეორიას:

„იარაებით დაწყულულბულს, საფლავი-დან ძლივს-ძლიობით გამოსულს ცოცხალ მკვდარ ქრისტეს, რომელიც, ცხადია, მაშინათვე მოითხოვდა ბეჯით წაშლობას, ქრილობების ბანვა-წმენდას, რიგიან კვებას და მოვლა პატრონობას, რომელსაც, ექვს გარეშეა, იტანჯებოდა რა აუტანელი ტკივილებითა, არავითარი საშუალება არა ჰქონდა მოეხიბლა მოწაფეები იმ ზომად, რომ მათ ეცნოთ იგი სიკვდილის დამორგუნველად.

ამ გვარ მდგომარეობას მოძღვრისას უნდა გამოეწვია მოწაფეებში მხოლოოდენ ელფე-გიური, სამგლოვიარო ხასიათის, გრძნობება; იგი ვერასოდეს ვერ გადაჰქმნიდა მოწაფეების სევდას აღფრთოვანებად, მათი მხრით მისდამი ჩვეულებრივ სიყვარულს—გაღმერთებად“.

ასე, შლიერმახერის თეორია ვერც ერთი მხრით ვერ უძღლებს კრიტიკას და თუ ჩვენში ამ თეორიას კიდევ გასაფალი აქვს, თუ ჩვენში მოიპოვებია მისი მიმდევარები, ეს იმისი ბრალია, რომ თავს არ ვიწუხებთ ჩვენი სარწმუნოების საფუძვლიანად შესწავლისთვის.

II.

წმინდა სახარება მოგვითხრობს, რომ ქრისტეს დასაფლავების შესამე დღეს დიდა

აღრიან მივიდნენ მის საფლავზე მენელსაცხებლენი დედანი, რომ აღესრულებინათ ქრისტეს ღვთისმშობლის ჩვეულება, ნელსაცხებელი ეცხოვრა ქრისტეს ღვთისმშობლის და დიდათ შესწუხდნენ. როდესაც საფლავში აღარ დაუხვდათ მათ თავიანთი ძვირფასი მოძღვრის გვამი. აღშფოთებული მარამ მაგდალინელა იმ წამშივე გაექანა მოციქულებთან ნახულის გადასაცემად; მოციქულებმაც, პეტრემ და იოანემ, დაუყოვნებლად შეამოწმეს ახალი ამბავი და მაშინვე დარწმუნდნენ მის სინამდვილეში: თავიანთი თვლით იხილეს ცარიელი საფლავი ქრისტესი.

ქრისტეს საფლავის სიცილიერე ძვირფასი გარემოებაა მორწმუნეთათვის, უამისოდ დაუჯერებელი იქნებოდა ქრისტეს მკვდრებით აღდგომა.

სამაგიეროდ ეს გარემოებაა, რომ დიდათ აწბილეს და უძლეველ დაბრკოლებად ეღობება გზაში ქრისტეს აღდგომის მოწინააღმდეგე ურწმუნო მწერლებს. ამიტომ ადვილი მისახვედრია ამ გვარი მწერლების თავდადებითი შეცდინობა, რამეგვარად შეარყიონ სახარების იმ ალაგების სინამდვილე, რომლებიც უტყუარ ცნობებს გვაძლევენ მკვდრებით აღდგომილი ქრისტე მაცხოვრის საფლავის შესახებ. ავიღოთ, მაგალითად, ცნობილი კრიტიკოსი სახარებისა შტრაუსი. მისი აზრით, არც ქრისტეს მოწაფეებმა და არც სხვამ ვინმე ქრისტეს მეგობართაგანმა არ იცოდა დანამდვილებით ქრისტეს დასაფლავების ალაგი; ამიტომ სახარების მოთხრობა ქრისტეს ცარიელი საფლავის შესახებ ყალბი ზ მოგონილიაო, დასკვნის გაბედულად შტრაუსი.

მაგრამ რა ფასი აქვს ამგვარ დასკვნას, როდესაც ყველასაგან უცილობელად მიღებულია, რომ ქრისტეს ჯვარცმასა და დასაფლავებას დაესწრენ—ყოფიდა მარამი, მენელსაცხებელი დედანი და იოანე მახარობელი. ან რა დასაჯერებელია, რომ ჯვარცმის წინ მტრობისა და შურისაგან გაცოფებული ქრისტეს მდევნელები საში-ოთხი საათის შემდეგ იმდენად დამშვიდდნენ და დაშოშმინდნენ, რომ საჭიროდაც აღარა სცნეს თვალი ედევნებით,

სად დამარხავდნენ მათი შემაშფოთებელისა და ცხოვრების გამამწარებელის ქრისტეს გვამს? არა, ქრისტეს ცარიელი საფლავის ამოფხეკა სახარებიდან ისევე უხერხულია, როგორც მუხის სქელ ფიცარში შავრად ჩაქედილი ლურსმნის კაცის კბილით ამოღება. თუ არა ცალიერი საფლავი მოციქულები სინამდვილეთ არ ჩასთვლიდნენ მკვდრებით აღდგომილი ქრისტეს მათდამი რაოდენ ჯერმე გამოცხადებას.

შტრაუსის აზრით სახარების მოთხრობანი ქრისტეს გამოცხადებათა შესახებ გადმოგვცემენ არა ნამდვილად მომხდარ ფაქტს, არა იმას, რომ ქრისტე ნამდვილად გამოცხადებოდეს ვისმე შემდეგ თავისი სიკვდილისა, არა; ქრისტე არ ამდგარა მკვდრებით და არც ვისმეს სჩვენებია იგი ნამდვილად. დასახელებულ შემთხვევაში სახარება გულისხმობს იმასო, ბრძანებს შტრაუსი, რასაც ვეძახით მოჩვენებას, მოლანდებას, გალიუცინაციას. ამასთან შტრაუსი ცდილობს დაგვანახოს, რა პირობებმა გამოიწვიეს ქრისტეს მორწმუნეთა შორის გალიუცინაციები.

ქრისტეს სიკვდილმა დიდად დააღონა და შეაწუხა მისი მოწაფეებიო, ამბობს შტრაუსი; გოლგოთის საშინელებამ მთლად დააბნია გული გაუტეხა და თითქმის სასოწარკვეთილებამდე მიიყვანა ისინიო, მათ ხელიდამ გამოცალათ ძვირფასი მასწავლებელი და ეს გარემოება უქარწყლებდა, უკარგავდა და უსპობდა მათ ყველა იმედებსო. მოციქულების მწუხარებას აორკეცებდა და ამწვავებდა ის, რომ მათ ჯერ კიდევ მძლავრად უცემდათ გული ქრისტეს სიყვარულისთვის, ჯერ კიდევ არ გაშორებოდა მათ გონებას მაღალი წარმოდგენა ქრისტეზე; მათი წინანდელი რწმენა ებრძოდა გულ-გამტებს სინამდვილეს. მაგრამ განვლო დრომ, მოციქულების მწუხარებამ დაკარგა პირვანდელი გამაბრუნებელი სიმწვავე, მოციქულები მეტი მოთმენით და გულდადებით ჩაუკვირდნენ თავიანთ მდგომარეობას და შეუდგენ მათ თავზე დატეხილ უბედურობის აზრის შეგნების ძიებას; პირველ ყოვლისა მიმართეს საღმრთო წერილის წიგნებს; აქ წინასწარმეტყველთა ნაწერებში ამოიკითხეს, რომ

მოვა ოდესმე მესია, ამ მესიას ურწმუნო შეუგნებელი და დაცემული ერი დასტანჯავს, აწამებს, ბოლოს მოჰკლავს კიდევ, მაგრამ მესია ჰსძლევს ყველა ამ უბედურობას, სიკვდილს დასთრგუნავს, საფლავი ვერ დააკავენ მას და მკვდრებით აღდგებაო. ყველა ეს შტრაუსის შეხედულებით მოციქულების გახურებულ გონებას მოეჩვენა ზეციდან ჩამოგზავნილ ტელეღრამად და ამის შემდეგ ყველაფერი ცხადი და გასაგები შეიქნა მათთვის; გოლგოთაზე დატრიალებული ტრადედია ახლა ეჩვენა მათ ძველი წინასწარმეტყველების აღსრულებად ქრისტეს თავზე. აი ამ გარემოებამ შეუცვალა მოციქულებს მწუხარება სიხარულზე, სიხარული თავისთავად გაიზარდა სულიერ აღფრთოვანებად და ბოლოს ამ აღფრთოვანებას მოჰყვა მთელი წყება გალიუცინაციებისაო, გვარწმუნებს შტრაუსი.

ფსიხოზი (სულიერი სისუსტე, სულიერი ავადმყოფობა) გადამდებიაო, მსჯელობს იგივე სწავლული. სარწმუნოების პატარა ნაბერწკალი, გაღვიძებული სევდის ქარებით დაავადებულ და ქრისტეს აღტყინებულ სიყვარულის აღით მოკულ გრძნეულ მარიამ მაგდალინელაში, გადაიქცა უშველებელ ცეცხლად, როდესაც იგი მოხვდა მოციქულებს, რომლებიც თავის თავად არა ნაკლებ მარიამისა იყვნენ მომზადებულნი გოლიუცინაციებისთვისო. (მოჩვენებებისათვის).

ამ გვარად, შტრაუსის შეხედულებით, რწმენა ქრისტეს მკვდრებით აღდგომის შესახებ დაფუძნებულია უმთავრესად ნერვებ-მოშლილისა და სულიერი ავადმყოფის მარიამ მაგდალინელას მოჩვენებაზე, მოლანდებზე, გოლიუცინაციაზე და, როგორც ასეთი, რასაკვირველია, იგი (ქრისტეს აღდგომა) ფუჭი, მოგონილი ოცნებით და არა ფაქტიური, არა ისტორიული სინამდვილეო.

ფსიხოლოდია გვასწავლის, რომ ლანდი, მოჩვენება, გოლიუცინაცია უმეტესად წინდაწინ ჩასახული უნდა იყოს იმის გონებაში, ვინც გოლიუცინაციას განიცდის, ადამიანი წინაღვე უნდა ატარებდეს თავის გულში და გონებაში ამა თუ იმ ლანდისა და მოჩვენების თესლს, რომელიმე მხარეს, რომელიმე ელემენტს.

სადაც ეს პირობა არ არის სასესებით დაცული, იქ გოლიუცინაციას ალავი არა აქვს.

ამისდა მიხედვით შტრაუსს უნდა დაემტკიცებია, რომ მარიამ მაგდალინელას, ვიდრე ქრისტე მოჩვენებოდა მას მკვდრებით აღდგომილად, წინდაწინვე ჰქონდა რწმენა ქრისტეს აღდგომისა, წინაღვე ატარებდა ამ აზრს თავის გუნებაში და მოლოდინში იყო, რომ მკვდრებით აღდგომილი ქრისტე გამოეცხადებოდა თავის მეგობრებს. არასფერს ამის მსგავსს არ იძლევა შტრაუსი. რატომ? იმიტომ რომ მარიამ მაგდალინელას სულში და გონებაში ნასახიც არა ყოფილა ქრისტეს მკვდრებით აღდგომის რწმენისა. მარიამ მაგდალინელა მიდიოდა ქრისტეს საფლავზე მარტოდ მარტო იმ აზრითა და განზრახვით, რომ შეესრულებია ებრაელთა საზოგადო ჩვეულება, — ქრისტეს უსულო გვამისათვის ნელსაცხებელი ვცხო. ეს არის და ესა; არსაიღინ არ სჩანს, რომ მარიამ მაგდალინელას ქრისტეს აღდგომაზე ეფიქროს, ქრისტეს გამოცხადების მოლოდინში ყოფილიყოს. ამიტომ ზემოდ მოყვანილი დასკვნა შტრაუსისა, მოკლებული მფსიხოლოლიურ საბუთიანობას, ყოვლად შეუწყნარებელი და შემცდარია.

ენით ადვილი სათქმელია: „ფსიხოზი გადამდებია და ამიტომ მარიამ მაგდალინელას გახურებული ოცნების მოჩვენება გადამდები სენივით მოედო მოციქულებს“ —ო, მაგრამ ნათქვამს დამტკიცებაც უნდა. რა აქვთ საერთო მარიამ მაგდალინელასთან მოციქულებს? ნუთუ მოციქულებიც ავადობდნენ სევდის ქარებით? ნუთუ მათგანაც ქრისტემ განსდევნა შვიდშვიდი ეშმაკი? ნუთუ გრძნეული, ნერვებ მოშლილი, გატაცებული, ცრუმორწმუნე, მჩატე და სუსტი გონებისაა ისეთი კაცი, როგორცაა სახარების მოწმობით მოციქული თომა?

მართალია, მოციქულებს, როგორც მარიამ მაგდალინელას, მხურვალე სიყვარული ჰქონდათ ქრისტესი, მუდამაც იგონებდნენ მას სიკვდილის შემდეგ, მაგრამ განა ეხლა ცოტა არიან ისეთი მშობლები, რომლებსაც გაგიყვებით უყვართ თავიანთი ვარდაცვალებული შვილები, განუშორებლად უმზერენ მათ ფო

ტოგრაფიულ სურათებს, მუდამ წამს ითვალისწინებენ მათი ცხოვრების რომელიმე მხარეს და როტომ მათ არ მოეჩვენებათ თავიანთი შვილები მკვდრებით აღდგომილად? რატომ ამ უბედურ მშობლებზედაც აღტყინებული სიყვარული იმ გვარადვე არ მოქმედობს, როგორც იმოქმედა მარიამ მაგდალინელაზე?

მარიამ მაგდალინელას მოეჩვენა, რომ ქრისტე აღსდგა, მისი მოჩვენება გადაეღო მოციქულებს, მოციქულებისა ხუთას მორწმუნესო. მაგრამ საკვირველია, რატომ მერე ხუთასი მორწმუნედან ლანდი ან გოლიუცინაცია ათასზე არ გადავიდა, ათასიდან ათი ათასზე და სხ.? ან ამ გოლიუცინაციებმა რატომ ასი და ორასი წელიწადი არ გასტანეს? რამ გამოაფხიზლა ხალხი ოცნებისა და გატაცებისაგან? რითი აიხსნება, რომ ქრისტე ელანდებოდა მორწმუნეებს მხოლოდ პირველი ორმოცი დღის განმავლობაში? შტრაუსი და მისი მოაზრენი ვერას დროს დასმულ კითხვებზე ვერ მოგვცემენ შესაფერ პასუხს.

გოლიუცინაცია სენია ნერვებ მოშლილი და დასუსტებული ადამიანისა. რას უნდა მოეშალა მოციქულების ნერვები, რომლებიც, როგორც ვიცით, სული წმიდის მოფენამდე, არსად არ გაშორებიათ თავიანთ მშვიდობიან სოფლებს, დღე მუდამ ტრიალებდნენ მშვენიერ ჰავით შემკობილ სამშობლოს მიწოდორ ტყეებში და გართულნი იყვნენ ჯანისა და სიმრთელის შემძენ შრომა-ხელობაში? არასფერს, არც განუცდიათ მათ ეს სენი, მხოლოდ შტრაუსს დასქირდა მათი ნერვების აშლილობა და ამიტომ გამოიყენა ისინი გოლიუცინატორებად.

შესაძლოა გოლიუცინაცია განიცადოს რამდენიმე პირმა ერთად, მაგრამ ეს გოლიუცინაცია უნდა იყოს უეჭველად მარტივი, მ. ი. იმათ, ვისაც გოლიუცინაცია დაემართათ, უნდა ლალატობდეს ყველას ერთად ან მარტო მხედველობა ან მარტო მსმენელობა, ან სხვა რომელიმე განსაზღვრული გრძნობა; რთული, კოლექტიური გოლიუცინაცია, ისეთი, როგორიც არის მაგალითად ჩვენება ქრისტესი ხუთას მორწმუნეთადმი, მეცნიერებამ არ იცის,

აბა შეგნებულ ფსიხოლოგების კრებაზე გაეცხადოთ, რომ ხუთას სულ სხვადასხვა აგებულობის და ხასიათის კაცს შეუძლიათ დაემართათ ერთს და იმავე დროს ერთი და იგივე გოლიუცინაციათქო, თუ მეცნიერებმა უფიცებათ არ ჩაგვთვალონ და ჩვენი მსჯელობა მაშინვე არ დაარღვიონ? ანდა რომელი მეცნიერი გეტყვით, რომ მოჩვენებას შეუძლიან ხანგრძლივი ლაპარაკი, ჭამა, ჩვენება ქრილობებისა და სხ; როგორც ამას ჩადიოდა მკვდრებით აღდგომილი ქრისტე? ბოლოს შტრაუსის თეორია უძლურია აგვიხსნას და გაგვაგებინოს ქრისტიანობის გავრცელება ქვეყანაზე. რომელი ძალითა სძლიეს მოციქულებმა ქრისტეს მკვლელები, ქრისტეს მსაჯულები, თავის თავზე და შვილებზე ქრისტეს სისხლის ამღები ებრაელები, რომ თვით იერუსალიმში დააფუძნეს ბრწყინვალე ეკლესია ქრისტიანებისა? რას მივაწეროთ, რომ მოციქულებმა გაიკაფეს სამოციქულო გზა განათლებულ საბერძნეთში და ძლიერებით განთქმულ რომში? ნუთუ ამ საოცარი ფაქტის დასაბამი მოციქულების ფსიხიზშია? ეს ხომ სასწაული გამოვა, ეს ხომ პირდაპირ უარის ყოფა იქნება ეგრეთ წოდებული ევოლიუციისა, კაცთა განვითარების ღიღებულ კანონისა? არა, აქ ღიღმა და პატარამ ქელი უნდა მოვიხაროთ ქრისტეს ბრწყინვალე აღდგომის წინაშე.

„უკეთუ ქრისტე არა აღდგომილ არს, ცუდად არს სარწმუნოება ჩვენი“, ფუქია ისტორია, ფუქია პროგრესი, ფუქია კულტურა, ყველაფერი ფუქი და უგნურობაა.

ქრისტე რომ არ ამდგარიყო, კაიაფა რომ მართალი დარჩომილიყო და იროდისა და პილატეს სიბრძნეს რომ გამარჯვება მისცემოდა, ქვეყნიერობა გადიქეოდა უგნურობად, ბოროტებისა, სიცრუისა და მკვლელობის სამფლობელოდ“-ო, მშვენიერად ამბობს რუსის ცნობილი ფილოსოფოსი ვ. სოლოვიოვი.

ქრისტე აღსდგა, ძვირფასო მკითხველო!

სეფეველელი

„ქრისტე აღგა!“

ერთხმად ღაღადებს დღეს ქრისტეს ეკლესია. აღმაფრენი ხმები ამ გამარჯვების გალობის თათქმის მთელ დედამიწას ეფინება და სიხარულით ავსებს უველას. დიდი და ხატარა, ახალგაზდა, აღსავსე მჩქეფარ სინოცხლათა, მოხუცი, საფლავის კარზე მდგომარე, მდიდარი და ღარიბი, მომხიარულე და მგლოვიარე,—ეველა იფიქრებს დღეს რადენი მიე ხნით მანც დღიურ ჭირვარამს და ერთდება ერთ მწეობრ ხორად გამარჯვების დღესასწაულისა. თათქმის ისინიც, „რამელთა ღმერთმან ამის სოფლისამა დაუბრძა გონებანი, რათა არა გამოუბრწყინდეს მათ ნათელი იგი სსხარების დიდების ქრისტესი (2 კორ. 4, 4), გრძობენ სელის აღმაფრენას და უნებლიეთ უერთდებიან ძლევის მოდღესსწაულე ეკლესიას. ჭეშმარიტად ესე არის წმიდა და ჩინებულ დღე, სდმართო დღე ესე ერთშაბათი და დედოფალ და უფალ და დღესასწაული დღესასწაულთა, კრება კრებათა, რომელსა შინა ვაჟურთხევთ ქრისტეს საუკუნოდ!“.

ქრისტე აღგა! უოველი გამარჯვება ჭეშმარიტებისა და სიკეთის ბოროტებისა და სინდრეუხე სიხარულით ავსებს ჭეშმარიტება-სიკეთისკენ მტოფვარე აღმინის გულს, მგრამ ქრისტეს აღდგომა და გამარჯვება არ არის გამარჯვება მხოლოდ კერძო ზიარებებისა. ქრისტეს აღდგომა წინდაა ღწვარო მთელი კაცობრიობის გამარჯვებისა; ქრისტემდე სიკვდილი შეუობდა კაცობრიობაზე და ამის მიხეცი ცოდეა იყო. „ერთისა მის კაცისათვის ცოდე-სოფლად შემოხდა და ცოდეისა ძლით სიკვდილი“ (რომ. 5, 12). აღმინი კვდებოდა, რადგან ცოდეით განწინილი მისი ხატი არ იყო ღირსი ქვეუნად საუკუნო ცხოვრებისა. გამოცდილება დღესაც გვიმწმებს, რომ ცოდეამ დაბადა სიკვდილი. ავთმყოფობა, სხეულის განრდევვა შედეგია უმეტეს შემთხვევაში უხნეო ცხოვრებისა. თხიხედი ხსნობით ცხოვრება კი გვაძლევს სხეულის სიმხნეს და სიმრთელეს. ხოლო „ქრისტემ არა იცოდა ცოდეა“ (2 კორ. 5, 23). სიკვდილს არ შეუძლო მისი დაკავება თვის სამოფლობელოში. ქრისტე აღგა! სიკვდილის შეუობა დეცა. კაცობრიული სხეული გახდა საუკუნო სხეულად ღმერთ-კაცისა. „უოთარცა იგი აღმინ

გამო უოველი მოკვდავ იქმნენ, კერეთვე ქრისტეს მიერ უოველი ცხოველ იქმნენ“ (1 კორ. 15, 22). მართლდა ქრისტეს აღდგომის შემდეგაც სიკვდილს კვლავ მიაქვს აღმინის სხეული საფლავში, მაგრამ ეს სიკვდილი სიკვდილის დამთრგუნველია, „დაეთესვის ხორცი მშენიერი და აღსდგების ხორცი სულიერი“ (ა. კორ. 15, 44). დაფლული სხეული მარცვლია მომავალ განახლებულ სხეულისა. ხვეულებრივ გაიგონებთ, მეცნიერება ამტკიცებს, რომ არავითარი სული და აღდგომა არ არსებობს აღმინის სინოცხლე მისი სიკვდილით თავდებათ, ნამდვილად კი ამას მეცნიერება კი არ ამბობს, არამედ მისი უმეცარი მეგობრები. მართლაც, მტკიცება იმისა, რომ აღმინის სინოცხლე მისი სიკვდილით თავდება, ეს ხომ დანგრევა უოველივე მეცნიერებისა! თუ აღმინი საუკუნო საფლავში უნდა ჩავიდეს, თუ მის ურცხვ მსხვერპლით მოპოვებულ სულიერ საუნჯეს მუდმივი მყოფრებილი არა ვევის და ცოლოს არაფრად იქცევა, რა სკარდა ეს უახრო თამაში? ეს უნაყოფო მისწრაფება წინსვლისკენ? სადაა გონიერება გონების მოქმედებისა? სადაა აზრი ცხოვრებისა და ქვეუნის არსებობისა? ვერსად მას ვერ ხახვთ ქრისტეს აღდგომის გარეშე. „აღსდგა ქრისტე მკვდრეთით და იქნა იგი დასაბამ შესვენებულთა“ (ა. კორ. 15). არა თუ აღმინი თვით იგიცა დაბადებული (ქმნილება) მოქლის ნწინალების მონებისაგან განთავისუფლებას (რომ. 8, 19). უახრო არ არის ხალხური რწმენა, რომ აღდგომა დიდას მზე თამაშობსო. ამხარად ქრისტეს აღდგომა მარტო რწმენის დღესასწაული არ არის, არამედ გონებისაც. ქრისტე რომ არ ამდგარიყო, ეს მთელი ხვენი გონების მუშაობა უძირო წინქვილის მუშაობას დაეშვაგავსებოდა, და ეკელა ეს მოწამე მეცნიერებისა და სათნობებისათვის უოველთა უუბდურესი და უუგუნურესი იქნებოდა. „ჭეშმარიტება ქრისტეს აღდგომისა, ამბობს ფილო-სოფოსი ვლ. სოლოფოვი, არის ჭეშმარიტება უოვლადი, სრული, არა მარტო ჭეშმარიტება სარწმუნოებისა, არამედ აგრეთვე ჭეშმარიტება გონებისა! ქრისტე რომ არ ამდგარიყო, კაიფა რომ გამართლებულიყო ირდო და ზილატე ბრძენი გამოსულიყვნენ, ქვეუნა უახრო შეიქნებოდა, ბოროტების, მოტუეების და სიკვდილის სამოფოდ გახდებოდა. საქმე უხელოდა არა ვისამე

სიცოცხლის მოსზობას, არამედ იმას, მოისზობოდა თუ არა ჭეშმარიტი სიცოცხლე სრული მართლისა. თუ ასეთი სიცოცხლე ვერ დასძლეულა მტერს, რა იმედი დარჩებოდა მომავალში? ქრისტე რომ არ ამდგარიყო, ვინ შეიძლება ადგომას? ქრისტე აღსდგა!

სიკვდილითა სიკვდილის შემუსრვას ვაღდე-
სასწაულობთ და დასაბამს და მიზეზს ახლის
ცხოვრებისას ვუკავლობთ, ქრისტეს ადგომით
ადამიანის წინ გაიხსნა უსაზღვრო ასპარეზი სულიერ
წინსვლისა. თუ ქრისტემდე რწმენა-დაკარგულ წარ-
მართთა საფლავს ფარავდა უიშვლო წარწერა: „ჩვენ
უკვლანი, წარტყენილნი სიკვდილისგან, საცოდავი
ძვლები და მტკერი ვართ, სხვა არაფერი!“. — „ო, ანუ: „მე
არ ვიყავი, და გაუჩნდი, მე ვიყავი და აწ უკვე
აღარ ვარ!“. — „ქრისტეანებმა ადბეჭდეს თავიანთ
საფლავზე: „ის ცოცხალია! მშვიდობით. აღილუა!“
ქრისტეს ადგომა დაესასწაულა სასოებისა!
„გურთხეულ არს ღმერთი და მამა უფლისა ჩვე-
ნისა იესო ქრისტესი, რომელმან იგი მრავლითა
მათ წყალობითა კვლად გვშენა ჩვენ სასოებად
ცხოვრებად ადგომითა იესო ქრისტესითა შვედრე-
თით.“ (ა. პეტ. ს. 3)!

ქრისტე აღდგა!

ონოფრე მწირა.

სიკვდილი მართლისა.

პონტოელ ჰილატეს ცოფის წერილი თავის შეგო-
ბარ ქაღთან)
(ჩუხულიდგან. პირი ისტორიულ საბუთის წერილის.)

ბოლოს პილატემ ანიშნა და ჩამოვარდა
სიჩუმე.

— რა გნებავთ ჩემგან? — ჰკითხა პილატემ.

— ჩვენ ვთხოვლობთ ამ კაცის, იესო
ნაზარეტელის, სიკვდილის, უპასუხა ერთმა მღვდელ-
ლოთაგანმა ხალხის მაგიერ. იროდი გიგზავნის
მას განსასჯელად.

— რა ბრალსა სდებთ მას? რაში მდგომარ-
ეობს მისი დანაშაულობა?

ამ კითხვასთან ერთად ხელახლა გაისმა
გრიალი:

— ეგ უქადის ტაძარს დაქცევას, ეგ
უწოდებს თავის თავს მეუფეთ ურიათა, ქრის-
ტედ, ღვთის ძედ, შეურაცხებას აყენებს მღვდელ-
მთავართა — შვილთა აარონისათა, ღრიალებდენ
ლევიტელები.

— ჯვარსაცვ, ჯვარსაცვ ეგვი ყვიროდა
განძვნიებული ხალხი. ახ ფულბია! ეს სასიკვ-
დინე ბღვრიალი დღემდი ჩემ ყურებში ისმის
და იმ დროიდგან სახე უმანკო მსხვერპლისა
გაუწვევებლად მეხატება თვალ წინ.

პილატე მიუბრუნდა იესოს, ხმა აღიმალ-
ლა და აღერსით ჰკითხა: „შენა ხარ მეუფე
ურიათა“?

— შენ იტყვი, — უპასუხა მან.

— შენ ხარ ქრისტე, ძე ღვთისა?

იესომ პასუხი არ გასცა.

ხალხის ღრიალი განახლდა და ჰგვანდა იგი
მშიერ ვეფხეთა ბრდღვინვას. — მოგვეც ჩვენ ეგ!
ჯვარს აცვ ეგე!

პილატემ გააჩუმა ისინი და უთხრა:

— მე ვერავითარ ბრალს ვერ ვპო-
ვებ ამ კაცში და მინდა გაფუშვა იგი.

— მოგვეც ჩვენ ეგე! ჯვარს აცვ ეგ!
იყო პასუხი.

მე მეტი ველარ ავიტანე, დაეუძახე
მონას, გავგზავნე ქართან და შევეუთვალე,
ერთ წამს ვენახე.

პილატემ მაშინვე დასტოვა სამსაჯულო
და მოვიდა ჩემთან; მე დავიჩოქე მის წინ და
ვუთხარი:

— გაფიცებ ყველაფერს, რაც შენთვის
ძვირფასია, გაფიცებ ამ ზავს. ამ ჩვენი შეერ-
თების საღვთო წინდს, ნუ იქნები თანაზიარი
მაგ მართლის სიკვდილისა, რომელიც მსგავსია
უკვდავი ღმერთებისა. მე წუხელი საოცარ
სიზმარში ვნახე იგი შემოსილი ღვთაებრივი
დიდებით. ის ასამართლებდა კაცთა, რომე-
ლნიც თრთოდენ მის წინაშე და იმ უბედურთ
აჩრდილთ შორის, რომელნიც ცეცხლის აღის
უფსკრულში ცვიოდენ, მე ვიცანი ის პირნი,
რომელნიც ახლა თხოვლობენ მის სიკვდილს.
უფრთხილდი, არ მიუსაჯო მას სიკვდილი! ..
ოოჰ! უფრთხილდი არ აიღო მაგაზე სიწმინ-
დის მპარავი ხელები. მერწმუნე, ერთი წვეთი
მაგის სისხლსა საუკუნო ვშობის ბეჭედს
დავასვიმს.

— ყოველივე, რაც ხდება, მე თვითონ თავზარს მცემს, — მიპასუხა პილატემ, — მაგრამ რა შემიძლია, რომ ვქმნა! რომელია ჯარი ძლიერ მცირეა და მათი ძალა მეტად სუსტია წინააღმდეგ ამ ხალხისა, რომელიც თითქო ეშმაკთაგან არის აღძრული. დალუბვა მოგველის ჩვენ და ეს გასამართლება მომაგონებს ევენიდთა ტაძარს, რომლისაგან მოვლიან არა მართლმსაჯულებას, არამედ შურის ძიებას. დამშვიდდი, კლავდია, ბალში ჩადი, თავი შეიქცეე ბავშვთან, შენი თვალები არ გაჩენილან ამ სისხლით სავსე მოედნის საცქერათ.

ამ სიტყვებით ის გავიდა. როცა მარტო დავრჩი, მე შემიპყრა სასოწარკვეთილება. იესო კიდევ სამსაჯულოს წინ იდგა, როგორც საგანი ხალხის და მხედრების დაცინვისა და შეურაცხებისა, რომელთა მიხინვარება და გულის წყრომა შეედრებოდა მხოლოდ მის (იესოს) უძლეველ მოთმინებას.

პილატე ჩაფიქრებული მიუბრუნდა თავის დასაჯდომელს.

მის შესვლისთანავე წინანდელზე უფრო დამაყრუებელი ყვირილი: „სიკვდილი—სიკვდილი მაგას!“ გაისმა.

პასექობაზე ძველი ჩვეულების თანახმად მმართველი ყოველთვის ათავისუფლებდა ხოლმე ერთ პყრობილთაგანს კეთილ მოქმედების და მოწყალების ნიშნად. ამ ღვთის სათნო საქმეში ის ყოველთვის ხალხს შეეკითხებოდა ხოლმე. ამ ჩვეულებით პილატემ მოინდომა იესოს განთავისუფლება და უთხრა ხმამაღლა ხალხს: „რომელი განვათავისუფლო დღესასწაულის გამო: ბარაბა თუ იესო, რომელსაც ჰქვია ქრისტე?“

— „ბარაბა“, — შეპყვირა ბრბომ. ბარაბა იყო ავაზაკი და კაცის მკვლელი, თავის სისასტიკით ცნობილი ყველასაგან.

„პილატემ კიდევ ჰკითხა: „რა უნდა ვუყო იესო ნაზარეველს?“ — „ჯვარს აცე!“ — „მაგრამ რა ბოროტი უქმნია მას?“ — შეუბრუნა პილატემ სიტყვა — გულისწყრომით გატაცებულმა ბრბომ კვლავ შესძახა: „ჯვარს აცე ეგე!“ — ო.

სასოწარკვეთილმა პილატემ თავი ჩაჰკიდა. ბრბოს თანდათან გაძლიერებული თავ-

ხედობა და კადნიერობა, სჩანდა, მუქარას უცხადებდა მის უფლებას, რომის სახელის უფლებას, რომელსაც ის ეგრე დიდთ აფასებდა და რომელსაც იერუსალიმში არ გააჩნდა სხვა დამცველი, გარდა თავისი დიდებისა, რადგანაც ჯარის ძლიერ მცირე რიცხვმა შეფიცა ჩვენ არწივებს. აღელვება ყოველ წამს მატულობდა. არაოდეს არც ცირკის სასტიკ ხმაურობას, არაოდეს არც ფორუმის ცილობას ეგეთი გავლენა არ ჰქონიათ ჩემ სმენაზე. არსად მოსვენება არ იყო. მას მხოლოდ მსხვერპლის დიდებულ შუბლზე დაესადგურებია. შეურაცხებამ, ტანჯვამ, სამარცხვინო და საშინელი სიკვდილის მოახლოებამ, ვერაფერმა ვერ შესძლო დაებნელებინა ეს ზეციურ-ნათელი მხედველობა. ეს თვალები, რომლებმაც დაუბრუნეს სიციოცხლე იაიროსის ასულს, უცქეროდნენ თავის ჯალათებს (კაცთათვის) გამოუთვლელ სიმშვიდით და სიყვარულით. ის, უეჭველია, იტანჯებოდა; მაგრამ იტანჯებოდა მისი (ბრბოს) სიხარულით, სული მისი კი, ეტყობოდა, გაფრენას აპირებდა უხილავ ღვთაების ტახტისაკენ, როგორც წმიდა ალი ყოვლად დასაწველ მსხვერპლისა.

პრეტორი სავსე იყო ხალხით, რომელიც, აღშფოთებულ ნაკადულის მსგავსად, სიჩქარით იძრა სიონის ქედიდგან, სადაც იყო აგებული ტაძარი, სამსაჯულო სახლამდე და ყოველ წამს ახალ-ახალი ხმები უერთდებოდა ამ ჯოჯოხეთის ღრიანცელს. ჩემმა ქმარმა, დაქანცულ დაღალულმა და შეშინებულმა, ბოლოს დაუთმო.

ოჰ! საუკუნოდ დაღუპული საათი!!!

პილატე ადგა; ექვი და სასიკვდინე შიშის ზარი იხატებოდა მის პირისახეზე.

მნიშვნელოვანი მოძრაობით ამოიბანა მან ხელი წყლით სავსე ურნაში (ჭურჭელია) და წარმოსთქვა „უბრალო ვარ მე სისხლისაგან ამა მართლისა“. — „ჩვენზედ და ჩვენ შვილებზედ იყოს სისხლი მაგისი!“ — დაიღრიალა უბედურმა და უგნურმა ხალხმა და შამოეხვია იესოს ვარშემო. ჯალათებმა გაშმაგებით გაიტაცეს ის, მე თვალი გავაყოლე მსხვერპლს, რომელიც უკვე მიყავდათ დასაკლავად.

უცხად თვალთ დამიბნელდა; გული ისე ამიძგერდა, რომ მე მეგონა, აღსასრულის დღე მოახლოვდა. მე გონებაზე მოვედი ჩემი მოახლეების კალთაზე იმ ფანჯრის ახლო, რომელიც გადაყურებდა სამსაჯულოს ეზოში. მე გავიხედე ღდავინახე დაღვრილი სისხლის კვალი.

— აქ შოლტით სცემეს ნაზარეველს — სიტყვა ერთმა მოახლეთაგანმა.

— იქ კი ეკლის გვირგვინი დაადგეს, სიტყვა მეორემ.

— მხედრები დასცინოდნენ მას, ეძახოდნენ მას უერიების მეფეს და სცემდნენ ყვრიმალში. ახლა ის სულს ებრძვის! — სიტყვა მესამემ.

ეს სიტყვები ხანჯალივით მიპობდნენ გულს.

(შემდეგი იქნება)

არხ. ნესტორი.

გვერცემა

(ფარნარით)

აღესრულა!

მაგრამ თვით აღსასრულიც სწრაფად ახლოვდებოდა. იესო ქრისტე, რომელიც უკვე ექვსი საათის განმავლობაში ეკიდა ჯვარზე, იტანჯებოდა იმ აუტანელი წყურვილით, რომელიც ყველაფერზე ნაკლებათ შეუძლია აიტანოს აღამიანის აგებულებამ და ისიც იმ მღვთმარებაში, რომელშიდაც იმყოფებოდა ტანჯული. ეს მწვავე წყურული უმკვებელია მით უფრო ძლიერდებოდა, რომ ჯვარცმული ხედავდა, როგორ შეექცეოდნენ სასმელს ჯვარქვეშ მსხდომი მხედარნი და აი მან წარმო-სიტყვა ერთი და მხოლოდ ერთი სიტყვა, რომელიც ამოსქდა მისი გულიდგან სხეულის ტანჯვის გამო მთელ იმ წამების განმავლობაში, რომელიც დაითმინა მან ბოროტი აღამიანისაგან.

„მწყურის!“ — ხმაბალა ლაღაღპყო მან. რამოდენიმე საათის წინეთ ეს ღარღიდი გა-

მოიწვევდა ახალ ბასრობის მდინარეს; მაგრამ ეხლა შიშმა აიძულა მაყურებლები უფრო აღამიანურად მოპყრობოდნენ ტანჯულს. ჯვართან ახლოს მიწაზე იდგა დიდი თიხის ქურქელი ერთნაირ სასმელით (რომელსაც ამჟამად ეწოდებოდა კვერცხისა, ძმარისა და წყალისაგან), რომელსაც ჩვეულებრივად ხმარობდნენ რომელი მხედრები. ქურქელი დასული იყო ღრუბლით, პრობკის მაგიერ. მყისვე ვიღამაც — არ ვიცით — მტერმა თუ მოყვარემ, თუ ვინმე იქვე მყოფმა ცნობის მოყვარეობისათვის, მოხადა ღრუბელი, დასველა იგი სასმელში, რომ მიეწოდებოდა იესოსთვის. მაგრამ ჯვარი იმ სიმაღლე იყო, რომ კაცი ხელით ვერ მისწვდებოდა იესოს თავმდის, რომელიც ესვენა წყეული ხის გარდიგარდმო ფიტარზე; ამიტომ დასდვა უსუსზე, რომელსაც ნახევარ არშინამდის სიგრძე ჰქონდა და მიუპყრა მაცხოვრის ანთება-მოდებულ, მომაკვდავ ბავეს. მაგრამ ამ უბრალო თანაგრძობამაც, რომელიც არ უარპყო ქრისტემ, მხოლოდ ზედმეტად გააძლიერა უმრავლესობის საშიშარი აღძრულობა.

„მოითმინეთ, ამბობდნენ ივანი, ვნახოთ თუ მოვიდეს ილია მის გამოსახსნელად.“ სასმელის მიმართმევეთ თვისი მოწყალების საქმე არ დაავდო, მაგრამ შეასრულა, თუარა იგი, თითონვე იმეორებდა ამავე შენიშვნას (მრკ. XV, 36). მაგრამ ილია არ მოვიდა, არავინაც არ მოვიდა: არც კაცი ნუგეშისმცემელი და არც ანგელოსი განმათავისუფლებელი. ასეთი იყო ნება ღვთისა, ასეთი იყო ნება ღვთის ძისა: მას ტანჯვით უნდა მიეხწია სისრულემდის (V, 7, 8, II, 10; ფილ. 11, 8, 9), და სამარადისო სამაგალითოდ ყველა თავის შეილთათვის ვიდრე აღსასრულამდე ქვეყნისა უნდა „წამებულყო ბოლომდის“.

დადგა აღსასრულიც. მან ერთხელ კიდევ იხმარა სიტყვები ხმატკბილი მეფის დავითისა, (ფს. XXX, 6); მაგრამ ახლა ამ სიტყვებს დაუმატა უსაზღვრო სიყვარულის გამოხატვლი სიტყვა, რომელიც მის შემდეგ შეიქნა სამკვიდრებელი მთელი კაცობრიობისა, და ხმა-მალა ლაღაღპყო: „მამაო! ხელთა შენთა შევავდრებ სულსა ჩემსა.“ შემდეგ უკანასკნელ-

ლი ღონე იხმარა და წარსტყვა უკანასკნელი ღალადისი, უკანასკნელი გამარჯვების მომასწავებელი სიტყვა: „აღესრულა“!

შესაძლებელია, რომ ამ ღალადისთან ერთად დასწყდენ მისი გულის რომელიმე ძარღვები, მიტომ რომ, გაისმა თუ არა ეს ღალადისი, მისი თავი გაეკიდა გულზე, და მან მისცა ცხოვრება თვისი— „სასყიდელი მრავალთათვის“, როგორც ნებით მირთმეული მსხვერპლი ღვთისა მაშისა. დასრულდა მისი უბიწო სიცოცხლე, სიცოცხლესთან ბრძოლა, ბრძოლასთან მისი საქმე, საქმესთან გამოხსნა, გამოხსნასთან შექმნა ახალი ქვეყნიერებისა. სწორედ ამ წუთში კრეტსაბმელი ტაძრისა გაიბო ორად თავიდგან ბოლომდე, მიწა შეინძრა; კლდენი დასკდენ; დიდრონი ქვები, რომლებიც ფარადენ საფლავის კარებს გადმოგორდენ თავი, ადგილებიდგან, „და საფლავნი აღებენეს; და მრავალნი გვამნი წმიდათანი აღსდგეს; და საფლავიდგან გამოსულნი, ქრისტეს აღდგომის შემდეგ, შევიდენ ქალაქსა წმიდასა და გამოეცხადენ მრავალთა.“ ამ საციფრო მოვლენებმა და კიდევ მან, რაც წინეთ შეამჩნიეს ჯვარცმულში, შეაშფოთეს რომაელ მხედრთა შკაკრი და უზრუნველი გულგრილობა. ასისთავზე, რომელიც დარაჯებს უფროსობდა, ყველა ამ ამბებმა ღრმა შთაბეჭდილება მოახდინეს და, განცვიფრებულმა ამ სანახაობით, ღალადიყო: „ქვეშა რიტად კაცი ესე მართალი იყო“, არა, უფრო მეტი კიდევ— „კაცი ესე ძე ღვთისა იყო“. თვით ხალხმაც, თითქმის მთლად გამოთხიზლებულმა, გულისწყრომის სიმთვრალისაგან, იწყო შეგნება თავის დამნაშავე სინიდისით, რომ განცდილი სანახაობა უფრო მეტი საშიშარი იყო, ვიდრე მოელოდენ, ამიტომ გოლგოთიდგან დაბრუნებული იცმდა მკერდსა და ღალადებდა. უნდა ეღალადა კიდევ! ეს იყო უკანასკნელი წვეთი ბოროტებთსავსე ფილაში; ეს იყო დასაწყისი დასასრულისა ქალაქისათვის, ერისა და მისი სახელოსათვის.

ქვეშარიტად სანახაობა ესე იყო უფრო საშიში და დიდი, ვიდრე მაშინ ესმოდათ ან

ებლა შეგვიძლია ამის გაგება. არც ერთ საერო ისტორიკოსს, რაც უნდა ურწმუნო იყოს იგი, არ შეუძლია არ დაინახოს აქ კაცობრიობის ისტორიის შუაგული ალაგი. სწამს თუ არა ქრისტე, მას არ შეუძლია არ მიიღოს, რომ ეს ახალი სარწმუნოება თვით უუმცირეს თესლისაგან გაღორძინდა მძლავრ ხედ, რომლის რტოთა შორის ბინას პოულობენ მფრინველნი ციხანი, რომ იგი არის ის კენჭი რომელმაც დაამხვრია და გაანადგურა დიდ-დიდებული სიმბოლო წარმართთა სიდიდისა და, მთად ქცეულმა, დაუარა ქვეყანა. როგორც მორწმუნისა, ისე ურწმუნოსათვის ჯვარცმა არის განსაყოფელი წაში ძველსა და ახალ ქვეყნათა შორის. არა თუ მხოლოდ ზნეობრივ და ფიზიკურ, არამედ გონებრივ მხრივაც სარწმუნოება ქრისტესი იყო განახლება ქვეყნიერებისა— იგი ახალი გაზაფხულის დასაწყისი იყო იმ ხალხთათვის, რომელნიც „დამთვრალნი იყვნენ ცოდვითა.“ ბრძოლა ხანგრძლივი და მძიმე იყო, მაგრამ იმ მომენტიდგან, როცა მოკვდა ქრისტე, გაისმა სამგლოვიარო ზარი ყოველ სატანიურ ტირანიისა, რომელსაც აქამდე ითმენდენ. ამ მომენტიდგან სიწმიდე შეიქმნა იდეალად ყველასათვის, ვინც ქრისტეს თვის უფლად უწოდებდა, და ამ იდეალის განხორციელება შეიქმნა იმ სულთა საზოგადო სამკვიდრებელი, რომელთა შორს დადგრომილ არს სული ღვთისა. ქრისტეს საქმის დიდი შედეგები კაცობრიობის ისტორიაში ურწმუნო კაცისათვისაც კი აუცილობელია. მან განაძევა სიმკაცრე, შეაკავა ვნებანი, სამარცხვინო დადი დასვა თვითმკვლელობას, განსაჯა და დათრგუნა საზოგადო ყრმათამკვლელობა, აიძულა წარმართთა სამარცხვინო ვნებანი მიმალულიყვენ შესაფერ სიბნელეში. ძლივს თუ მოიძებნება ისეთ ადამიანთა ჯგუფი, რომელიც არ გაუთავისუფლებია მას შემაღონებელ უბედურებათა და უსამართლოებათაგან. მან გამოიხსნა გლადიატორი, განათავისუფლა მონა, დაიფარა ტყვე, მოუარა ავადმყოფს, ბინა გაუჩინა ობოლს, აღამალა დედაკაცი, უმანკოების გვირგვინით შეამკო ყრმის ნახი

წლები. ცხოვრების ყოველ მხარეში საგრძნობელი შეიქმნა მისი გავლენა: ბიწიერებად აღიარებული შებრალება და თანაგონობა გარდაქმნა ქველ მოქმედებად, სილარიბე წყვეისაგან ნეტარების ხარისხამდე აიყვანა, გააკეთილშობილა შრომა და შექმნა იგი საპატიო მოვალეობად, განწმიდა ქორწინება და აღამალა იგი საიდუმლოების ხარისხამდე. მან პირველად აღმოაჩინა ანგელოსებრივი სიწმიდე ქალწულებაში, რომელზედაც სასოწარკვეთილი იყვნენ ადამიანნი, და სიმშვიდეში, რომელსაც იგინი დასცინოდენ, მან შექმნა თვით ცნება მოწყალებისა და განავრცო საზღვრები მისი ვალდებულებისა „მოყვასთა“ ვიწრო წრიდან დაწყებული მთელი კაცობრიობის ვრცელ მხარემდის; მან განავითარა იდეა კაცობრიობისა, როგორც საერთო ძმობისა, — იდეა, რომელიც მიღებულია იქაც კი, სადაც მიღებული არ არის ქრისტეს სახარება; მთელ ქვეყნიერებაზე კი, სადაც მიღებულია ეს სახარება, იგი სწმენდს ცხოვრებას და ამალღებს ყველას სულსა საზოგადოდ და თითულისას კერძოდ. და ყოველ მხარეში, სადაც კი შემუშავებულია ქეშმარიტ მორწმუნეთა ხასიათები იგი ჰქმნიდა იმ ზომამდე წმიდა გულებს, იმ ზომამდე მშვიდობიან ცხოვრებას, იმ ზომამდე კურთხეულ ოჯახებს რომ თითქოს თვით ანგელოსნი, მაუწყებელნი მისი მოახლოვებისა, ტკბილად ჩასჩურჩულებდნენ ყოველ დევნილ, სასოწარკვეთილ და ვნებულ ადამიანთ: „სამკვიდრებელთა თვისთა შორის თქვენ დაემსგავსეთ მტრედს, რომელსაც მხრები ვერცხლითა აქვს დაფარული და ფრთები ოქროითა“ - ო.

სხვებს, თუ შეუძლიათ და სურთ, დაე, ყველა ამაგებში ეძიონ არა მოქმედება ღვთის განგებისა, დაე, ფილოსოფიურ განვითარების თვისებად ჩათვალონ ის აზრი, რომ ქრისტიანობისა და ქრისტიან ქვეყნიერების წარმოშობა სიყვებით აიხსნება თავმოტყუებულ ადამიანის უბრალო ოცნებათაგან და მტერის ფაცხელ გოლიუტინაპიათაგან. ჩვენ არ ვსდევნით მათ, არ ვლანძღავთ და არ ვკიცხავთ; მაგრამ ჩვენ ვამბობთ, რომ თუ სიცოცხლე უბრალო ოც-

ნება არ არის, შეუძლებელია, რომ ასეთი საცოდავი მიზეზის შედეგი იყოს ერთად ერთი მსოფლიო რელიგია (სარწმუნოება), რომელიც ამყარებს სრულ თანასწორობას ფილოსოფიასა და გულუბრყვილო რწმენას შორის, რელიგიასა და ზნეობას შორის, მშვიდ თავმდაბლობასა და ამპარტავან თავისუფლებას შორის, იდეალსა და სინამდევალეს შორის, შინაგანსა და გარეგანს შორის, მყუდრო მშვიდობიანობასა და გამირულ თავგანწირულებას შორის, და ბოლოს თვით რბილ კონსერვატორობასა და ქვეყნიერების გარდაქმნის გაბედულ გეგმებ შორის. ისტორიის მოწმობა ქრისტეზე შეუმართებელია, ძალდატანებითი გონებისათვის. ასეთი მოწმობა ისტორიას ჯერ არავისთვის მიუცია, გარდა იმისა.

ხოლო თუ ურწმუნოსაც კი არ შეუძლია, არ დაინახოს, თუ რა მნიშვნელობა აქვს ქვეყნისათვის მაცხოვრის სიცოცხლესა და სიკვდილსა, მორწმუნესათვის მით უფრო ღრმა მნიშვნელობა აქვს: იგი ხედავს მათში, როგორც ყველა წინასწარმეტყველებათა აღსრულებას, აგრეთვე ყოველი ისტორიის დასასრულს; იგი ხედავს მათში დაბადების საიდუმლოების ახსნას და გამარჯვებას სიკვდილის საიდუმლოებაზე, მის სიცოცხლეში იგი მხედავს უსრულეს მაგალითს, მის სიკვდილში — უსაზღვრო გამოსყიდვას. როცა განზოცოცილებას და ჯვარცმას უკვირდება, იგი უკვე აღარ ფიქრობს, რომ ღმერთი დაშორებულია მათ, არ ფიქრობს, რომ დღეს დედამაწა არის ერთი გადაგდებული კენჭი უსაზღვრო ცას სივრცეში და რომ თვით იგი უმნიშვნელო ატომია, (ნამცეცი), შემთხვევით გადაგდებული სხვა მილიონ წვრილ ქმნილებათა შორის. არამედ ღალადებს სარწმუნოებით, სასოებით და სიყვარულით: „და აქვდეს მათ საცხოვრებელი ჩემი და ვიყო მათ დაღმერთ და იგინი იყვნეს ჩემდა ხალხი;“ „თქვენ ტაძარნი ხართ ღვთისა ცხოველისა, ვითარცა სთქვა ღმერთმან: დავემკვიდრო მათთანა და ვილოდებ მათ შორის“ (ეზეკ. XXXVII, 26; 2 კორ. VI, 16).

როცა სიბნელემ გადაიარა დაკლულ მსხვე-

რპლის თავზე მზემ უკვე გადახრილი იყო. იგინი, ვისაც შეურაცხებად არ მიაჩნდა თვისი დღესასწაულობის დაწყება თვისივე მისიის მოკვლით, დიდად სწუხდნენ და ფიქრობდნენ, რომ სიწმიდე მეორე დღისა, რომელიც იწყებოდა მზის ჩასვლიდგან, არ დარღვეულიყო ჯვარცმულების ჯვრებზე დარკვებით; სათქმელათაც საშინელებათა, რომ ჯვარცმულები ხანდისხან დიდ ხანს ცოცხლობდნენ და იტანჯებოდნენ ჯვარზე, ხშირად ორი დღის განმავლობაში. ამიტომ იუდიანთა სთხოვეს პილატეს, რომ ჯვარცმულთათვის დაემტკრიოთ წვივნი და ჩამოეხსნათ ჯვრებიდგან. ეს *crurifragium*, როგორც მას უწოდებდნენ, მდგომარეობდა იმაში, რომ ტანჯულებს სცემდნენ ფეხებში მძიმე ჩაქოჩით, რაც იწვევდა მსწრაფლ სიკვდილს თუ არა, მოჩქარებას მაინც. და არც მარტო იუდეელებს უნდოდათ მათი სიკვდილის მოსწრაფება. სანამ სიციხის ნიშან-წყალი კიდევ ემჩნეოდათ ჯვარცმულებს, მხედრები ვერ მოიცვლიდნენ ფეხს. ამიტომ თხოვნა სიამოვნებით იქმნა შესრულებული. მხედრებმა ჯერ ორივე ავაზაკებს დაუმტკრიეს წვივნი და შემდეგ, როცა ი. ქრისტესთან მივიდნენ, ნახეს, რომ მისი დიდებული დაღადისი უკანასკნელი ყოფილა მის სიციხეებში და რომ იგი უკვე მიცვლილიყო. ამიტომ არ დაუმტკრიეს მას წვივნი, რითაც წინად განუძრახველად დაიცივეს საპასეჟო სიმბოლო, რომლისაც ის პირველსახე იყო და რომლისთვისაც დადგენილი იყო, რომ „ძვალნი მისნი არა შეიმუსრნეს“. გარნა, რადგან შესაძლებელი იყო, რომ ქრისტე მხოლოდ გულწასული და არამდვილად მკვდარი, ყოფილიყო მაგალითები ბევრი ყოფილა როცა ჯერიდგან ვითომ მკვდარი ჩამოუხსნიათ და შემდეგ გამოცოცხლებულა—და რადგან მხედრები პასუხისმგებლები იყვნენ ყოველ ასეთ შემთხვევაში, ამიტომ ერთმა მხედარმა ლახვრითა უგმირა გვერდსა მისსა და შეუკსუულად გარდამოხდა სისხლი და წვალი, მაგვიტხოვს იოანე მახარობელი თვით მხილველის დამაჯერებელი სიმართლის კილოთი. რამე ფიზიოლოგიურ მიზეზთაგან იყო ეს წყალი გამოწვეუ-

ლი, თუ ლახვარმა გაგლიჯა გულის კარი და იქიდგან გადმოსკდა იგი, რომელიც მხედრებმა შეამჩნიეს სისხლში არეული, ყოველ შემთხვევაში ეს ლახვრის გერა საკმაოა, რომ დაადუმოს ყოველი ცოდვნი ენა, რომელიც ამბობს, ვითამ იესო ქრისტე მხოლოდ მკვდარად მოეჩვენათ. თორემ იგი ნამდვილათ არ მომკვდარაო. როგორც ამ გარემოებამ დაარწმუნა მხედრები ისე უნდა დაარწმუნოს ყველა, რომ იგი, რომელიც აღდგა მისამესა დღესა, ქეშმარიტად ჯვარს ეცვა მოკვდა და დაეფლა და რომ სული მისი გადავიდა უხილავ ქვეყანაში.

ქართული გალობა.

რა მდგომარეობაში იყო ქართული გალობა, წინეთ და რა მდგომარეობაშია დღეს.

გასაკვირია და მასთან სავალალო ჩვენი გულგრილობა ყოველ საზოგადო საქმეში! ავიღოთ თუ გინდ მარტო ქართული გალობის საქმე ჩვენში! კიდევ მრავალია იმისი მომსწრე, როდესაც ყოველ სოფელში ქართული საამური გალობით გამშვენებული იყო ჩვენში ეკლესიები. ისეთი საპატიო ოჯახი ძვირათ მოიპოვებოდა, რომ გალობა არ ცოდნოდათ. ყოველი ნადიმი და პურის ჭამა პირველად გალობით დაიწყებოდა: „დიდება აქვს ღმერთსა“—ო ღვინის პირველ დაღვებაზე გალობით იტყოდნენ; ამას მოყვებოდა ყოველი სადღეგრძელოს გათავებისას მრავალგვარი სხვა და სხვა სძლისპირები; თან პურის ჭამა იყო და თან ღვინის დიდება. სულისა და გულის დამტკობი ხმებით თავდებოდა ყოველი წირვალოცვა და მასთან ნადიმიც. ახლა ეკლესიებში რაღა ხდებოდა? ძვირათ იყო ისეთი ეკლესია, სადაც ორპირათ გუნდი არ გალობდა. საკათედრო ტაძრებში, ყოველ შაბათ კვირას და დღესასწაულებში, სავალაობლები კანანარხით სრულდებოდა და მთელს წიგნებს

გალობით ამბობდენ (რა საკვირელია, რამდენიმე წასაკითხავს გარდა). ეკლესიაში ტევა აღარ იყო მლოცველებისა, გულ დამტკბარნი ბრუნდებოდენ, სასოებით თავიანთ სახლებში. მშობლიურს ენაზე ნაგალობევი წირვა ლოცვა ერთი ათათ უფრო იზიდავს მლოცველებს ტაძარში, ვიდრე უგალობო წირვა-ლოცვაზე. საიდან გაჩთა ეს გალობა, დიდება ეკლესიისა, ეს სიმდიდრე ჩვენი ერისა, ეს საღვთო სალბუნი მორწმუნეთა? იქნება ზეციდან ჩამოვარდა, ან ბუნებით იბადებოდენ მაშინდელი მაგალობლები, თვინიერ სწავლისა იცოდენ და ისე გალობდენ! არა ჩემო ბატონო, ჩვენგან დაწუნებულმა და აბუჩათ ავდებულმა, უსწავლელმა ჩვენმა წინაპრებმა, ყველაფერი წინდაწინ მოისახრეს, რაც მათი შეილებისათვის იყო საჭირო: სჯული, სარწმუნოება, წირვა-ლოცვა, მინაწალი, სარჩო-საბადებელი: ერთი სიტყვით ყველაფერი; სასულიერო, საერო, საიმპერატორ და სამეცხვერო. მათ შორის ეს მშვენიერი გალობაც შექმნეს და იმ უსწავლელებმა ჩვენ „დიდათ მსწავლულ-განათლებულებს“ დაგვიტოვეს. საცოდვრები ასე ფიქრობდენ: „აჲ სჯობს მამულისათვის შეილი, რომ სჯობდეს მამასაო!“ ჩვენ, არა რასაგან, რაცა გვაქვს ყველასფერი შევქენით; ჩვენი შეილები ჩვენზე უფრო შეგნებული იქნებიან, ჩვენ რასაც უტოვებთ ამას არ დაკარქვენ და კიდევ ერთი ათათ ზედმეტს დაუმატებენ, თვითონ ბედნიერათ იცხოვრებენ და ჩვენი ხსოვნაც არ გაქრებაო... მარა, ავცილდა პატივცემული მკითხველო ქირი და კაცხის ზარბაზანი. იმდენათ გავნათლით, რომ მამა-პაპის სახელიც კი გვერცხვინება, თორემ იმათი დანატოვარი რაღა სახსენებელია... ჩვენ ახალი უნდა შექენათ ყოველისფერი; მართალია დღეს ყველას სხვა და სხვანაირათ გვესმის თვალით ხილული და უხილავი ყველაფერი, მარა იმედიანი მალე მოვიყრით თავს და ერთ ნაირათ ვირწმუნებთ (ქიფეგაცილდათ კაცხის ზარბაზანი მანემდის). ერთი საქმე კი გვაგდებს გასაკირში: ღმერთს ვერაფერი მოუხერხეთ. ჩვენი ძველები ამბობდენ: არისო, როგორც ღმერთი, აგრეთვე

საუკუნო ცხოვრებაო. ჩვენ კი ყველაფერზე უარს ვამბობთ. ასეც სჯობს: რათ უნდა ვიმტვრიოთ თავი არის თუ არა? აჲ დეიბადეთ, აჲ ავიზარდეთ, აჲ ვიცხოვრეთ, აჲ დეიხოცებთ, დაგვმარხვენ და ვოლოე ჩვენს საქმეს. რაღა სასუფეველი, რაღა საუკუნო ცხოვრება! ამ წესზე თავსაც ადვილათ მოვიკლავთ, თუ ცოტათი ცხოვრებაში ხელი შეგვეშალო. რაღა ცოდვა, რაღა მადლი, რაღა საუკუნო ცხოვრება! ქამა, სმა, კუჭი, მერე სიკვდილი და ბოლოს არა რა! კიდევ შეძლო ლე ჩვენს საქმეს!! ბოდიშს ვიხდი მკითხველთან, ჩვენი არარაობის მოგონებამ დაწყებულნი საგნიდან გადამახვევია იმას გამახსენებდით; ჩვენმა ახალმა განათლებულებმა არც კი იციან, რაც დღევანდელს ჩვენს ეკლესიაში არ მოუხსენიათ, იმის გარდა თუ არის რამე ქართული გალობა! ვაი ჩვენს სივავლანეს, ჩვენს დაუდევრობას, ჩვენს სირცხვილს! განა დღეს აქვს რომელიმე ერს იმოდენი გალობა, ისიც სხვა და სხვა აუარებელს ხმებზე, რამოდენიც ჩვენ გვაქვს?! ბევრს გაუკვირდება ეს ჩემი ნათქვამი და შეიძლება მკვებარაც მიწოლოს, მარა გავბედავ, კიდევ სირცხვილი მათ, ვინაც, ის მაინც არ იცის, რომ გვაქვს ვინ დაკარგა ეს მამაპაპათგან დიდის ღვაწლით შეძენილი და ნაანდრძვევი განძი, დიდება? პასუხათ გვეტყვიან: ჩრდილოეთის გრგალმა, მაგრამ ტყვილი თავის მართლებამ ასე რომ ყოფილიყო, ჩვენი ლიტერატურაც ისე მოისპობოდა როგორც ქართული გალობა. ქართულ ლიტერატურას, განა არ ხვდებოდა აუარებელი და მძლავრი დაბკოლებანი? მაგრამ ცდამ შეამავრა იგი და დღეს არა უშავს კიდევ რა. ვისი პირდაპირი მოვალეობა იყო და არის დღეს, უფრო შედგარი გულს მოდგინეობა გალობის დაუკარგაობისთვის? რატომ დაკარგა სასულიერობამ ის, რაც მათს სამსახურს უნდა და ლაზათს აძლევდა და მორწმუნეთა გულს სალბუნათ ხვდებოდა წირვა-ლოცვის დროს?... რაღა დავგრა დღეს, ისეთი რომ ეკლესიაში მიგვიზილოს? მარტო გაუგებრათ და უთავბოლოთ კითხვა საღვთო წერილისა მედავითნეთაგან. ისეთს ეკლესიაში

წირვა-ლოცვის მოსმენა, სადაც მარტო ერთი მედავიონე კილოს გარეშე ყინცილობს გალობას, არა თუ დღევანდელს ქრისტიანეს, ძველი დროის დაყუდებულს მოღვაწესაც კი მოწყინდება. ვის უნდა შენახა ქართული გალობა. ისე როგორც წინათ იყო? მღვდელთმთავრებს, მღვდლებს, მონასტრებს. როგორ ექცეოდნენ ესენი ამდენ ხანს და როგორ ექცევიან გალობის საქმეს დღეს? აი როგორ: სოფელში თუ კიდე გალობენ, ერის კაცები იქა-აქ წირვის წესს, იმის მაგიერ, რომ ისინი მღვდლებმა წახალისონ: მობრძანდით მგალობლებო, ავაშენოსთ ღმერთმა, ღვთის მადიდებელი ხართ და ღმერთი შეგეწევათო, რომ უთხრან ხან დისხან, საკურთხობის დროს თითო ქათმის ბარკალი შესთავაზონ, ეუბნებიან: კაცო, გააქირვეთ თქვენც საქმე? აქიანურებთ გალობას და წირვა გძელებათო, მე და ჩემი პრიხიტნიკი ამდენხანს ცხრაჯერ „გამოვწირავდითო“! ამის შემდეგ კიდეც, ვილა ისწავლის და უვალაბებს ასეთს უმადურ მღვდელს!.. გადიშს ვიხდი და შენდობას ვთხოულობ, რომ აქ მღვდელთმთავრების უგულობა-უყურადღებობა უნდა გავბედო და ვთქვა ქართული გალობის მოსპობის საქმეში. ქართული გალობის დაკარგვას, განსვენებულ, გაბრიელ ებისკოპოსიდან დაწყებული, ნებისით, თუ უნებლიეთ ყველამ შეუწყო ხელი. განსვენებულმა გაბრიელმა, ამ სასიქადულო მღვდელთ მთავარმა და ქართველთა სიამაყემ ქართული გალობის გუნდიდან (მარტო 6 კაცი იყო (უნდა სამის ადგილი გააუქმა და მათი ჯამაგირი სლავიანური გალობის გასაუმჯობესებლად მიუმატა. ერთხელ განსვენებულმა რძანა ა სადილზე ერთი თავადისის, სადაც დიდი საზოგადოება იყო: შევამჩნიე რომ როცა სლავიანური გალობა სობოროში, უფრო მეტი მოლოცვლები დადისო. არავინ კმა არ დისძრა, სიჩუმე ჩამოვარდა. მისმა მგალობელმა ნ. მეძმარიაშვილმა მოახსენა (რასაკვირველია, ხუმრობით): რავა გავბედო თორემ, ამ ერთ საქმეში ისეთი რჩევა შემიძლია ვთქვა რომ სლავიანურ გალობაზე თუ ბევრი დადის, მაშინ სულ ბულგარში

მოუცდის კაცი, ეკლესიას მოასკდებაო და განსვენებულ მღვდ. მთავარს ხშირათ სიამოვნება მეძმარიაშვილის ხუმრობა და შეეკითხა: ხო! აბა თქვით. მეძმარიაშვილმაც აღარ დააყონა: ბატონო, ხალხის სიამოვნება თუ გინდათ ზურნა დააკრევიან და ყოველი კაცი იქ მივაო. საზოგადოებამ ვერ მოითმინა და სიცილი წასკდათ. თუმცა უგულოთ, მაგრამ განსვენებულმა ყოველად სამღვდელთმთავარი გაიცინა მეორე მაგალითი კიდეც, ქართული გალობის გავრცელების ჩაშლისა: ხონის სობოროში იღვა ერთ სენაკში, საუკეთესო ქართული გალობის მკოდნე (სრულად მკოდნე მგალობელი), სიმონა კუნტი (ფირცხალავა). ამას ეძლეოდა 50 მ. წლიურად საეკლესიო ხაზინიდან, დავალებული ქონდა ქართ. გალობის გავრცელება. მოდამ ყავდა მოსწავლეები და ხონის სობოროში ყოველ კვირა-უქმე დღეებზე გალობა კანანარხით სრულდებოდა, იმისგან ნასწავლი დღესაც მრავალია; მაგალითებს მღ. ივლ. წერეთელი, ეს ცნობილი მგალობელი მისი გაზდილია. ამ კუნტის ის 50 მანეთი, რომელიც ამ კეთილი საქმისთვის ეძლეოდა მოუსპეს... და საცოდავი ამ შემთხვევას ტირილით შეწუწუნებდა ყველას. ასე ამ გვარად მოხდა მარტვილის საკათ. სობოროს მგალობელთა გუნდის შემცირებაც. ქართველთა შორის ანტონ დუმბაძისა ნამგალობელი არ იყო ამ, ასი წლის განმავლობაში; ამას გურიაში ჯამაგირი მოუსპეს, სახლში, იღვა მის მაგიერ მღვდ. მთავრის წირვაზე ვილაც დიაჩოკებს აყინცილებდნენ. ასე ამ გვართ არც ერთმა არ მოისურვა იმ დროს ქართული გალობის საქმე კარგათ დაეყენებია და ერთხელვე წამხდარი საქმე დღესაც ისევია. ქართველის ყურს ქართული საგალობლები: მარხვათა, დღესასწაულებისა და რვა ხმათა სრულიად აღარ ესმის.

მღვდ. რ. ხუნდაძე

(შემდეგი იქნება.)

ნაკვეთი.

ამ მოკლე ხანში დაინახეთ კუდიან ვარსკვლავს, რომელსაც მეცნიერებაში გალლეის ვარსკვლავს უძახიან, რადგან პირველად მეცნიერმა გალლეიმ აღმოაჩინა იგი. ამ კუდიანი ვარსკვლავის შესახებ ცნობები შეუკრებიათ ინგლისის ცნობილ მეცნიერებს და გვაუწყებენ შემდეგს:

ტელესკოპთან ანუ გამაღიებელი შუშის საშუალებით დიდი ხანია შემჩნიეს ეს ვარსკვლავი, ხელავენ, რომ მეტის მეტი სინქროთ მოფრინავს ქვეყნისაკენ და დღითა დღე გვიანდობდება. როგორც ბევრათა იცინ, დღეში ვარსკვლავი მოფრინავს ორ მილიონ ვერსს, ამის და მიხედვით გამოუანგარიშნიათ და სწანს რომ 5 მასის ვარსკვლავი ისე დაუბირდაბირდება დედამიწას, რომ დედამიწა ვარსკვლავის კუდში იქნება და ვარსკვლავი კარგათ გამოჩნდება ქვეყნიდან და უველს დაინახვით.

კუდიანი ვარსკვლავი დასაფლეთის მხრიდან აღმოსავლეთისაკენ მობრბის, ხოლო დედამიწა კი აღმოსავლეთიდან დასავლეთისაკენ, ასე რომ მათი გზები ერთმანეთს ხვდება და ერთ ადგილს არის გზები გადახლართული იმ წერტილზე, სადაც კუდიანი ვარსკვლავის და დედამიწის გზები ერთმანეთს ხვდება. შესაძლებელი იყო დედამიწა კუდიან ვარსკვლავს, შეხვედროდეს, იქ მოხდებოდა დაჯახება და მოსალოდნელი იყო საშიში მდგომარეობა. ვარსკვლავიც დიდა და შესდგება სხვა და სხვა მკვარი ნივთიერებისაკენ, მაგრამ დედამიწა მეტია და უფრო მკვარაც არის, ასე რომ დაჯახების დროს ვარსკვლავი დაიმტვრეოდა და შესაძლებელი იყო ჭკერა სადმე წაეხდინოს ამ შემთხვევას. ეს დაჯახება წელს არ მოხდება, რადგან შესხვედრ წერტილზე დედამიწა იქნება ახრის ბოლო რიცხვებში, ვარსკვლავი კი იმ წერტილზე მხოლოდ 17 მასის მიაკასე რომ ორი-სამი კვირით დედამიწა გადაასწრებს და დაჯახება არ მოხდება.

მეცნიერების გამოანგარიშებით ეს დაჯახება მოხდება 15 მილიონ წელიწადში ერთჯერ, ეს ისეა გამოანგარიშებულია, რომ ვარსკვლავი უფრო ჩქარა მადის დედამიწაზე და ეს განსხვავება იმდენა საშუალებას გა მოანგარიშობს ის, თუ როდის შე-

ხვდებიან ერთმანეთს დედამიწა და ვარსკვლავი. განსხვავება მათი მოძრაობის სინქროში ასეთია: დედამიწა წამში გადის 57 ვერსს, ვარსკვლავი კი 120 ვერსს.

ეს ვარსკვლავი, როგორც გამოუველევი ტრივორნერს, სულ არის შემჩნეული ქვეყნიდან 29 ჯერ. ერთჯერ იესო ქრისტეს დაბადებამდე და 28 ჯერ. შემდეგ, მახლოდებით უოველი 77 წლის შემდეგ; უკანასკნელათ ეს კუდიანი ვარსკვლავი გამოჩენილა 1835 წელში და ესლს 1910 წელში კიდევ გამოჩდება, და როგორც ზემოთ ვსთქვით კიდევ მოსწანს ტელესკოპით, უბრალო თვალთ კი 5 მასამდე ვერ დაინახვით.

იმ წლებში, როცა ეს კუდიანი ვარსკვლავი გამოჩენილა, უოველთვის ბევრი, შესანიშნავი ამბები მომხდარა ხოლმე და უწინდელ გაუნათლებელ ხალხს რწმენა შეუდგენია, რომ ეს ამბები გამოწვეულია კუდიანი ვარსკვლავის გამოჩენით, დღეს მეცნიერებამ ბევრათა იცის, რომ არავითარი დამოკიდებულება არ არსებობს ვარსკვლავის მოძრაობას და ქვეყნის ისტორიული ცხოვრების მიმდინარეობის შორის, ამისთვის უველა უნდა დარწმუნდეს და სხვაც დაარწმუნოს, რომ უოველი სმები ვითმც დიდი რამ შესანიშნავი ამბები მოხდება ვარსკვლავის გამოჩენის გამო, ეს: თუ შეძლათ

(Вѣст. Зн. № 3)

სოციალ-დემოკრატიული გაზეთი

„ზინაური სამეფაი“

ხელის მოწერა მიიღება რედაქციაში, ქ. ქუთაისში (საბურთალო — კახაკოვის შესახვევში № 17) და თბილისში გამომცემელთან სომხის პაზარში.

წლიური ფასი 4 მან. ნ.ხ წლით 2 მ. დ. რ. ო.

გაზეთი ღებულობს დასაბეჭდად უოველგვარ განცხადებებს.

რედაქტორი, მღვდელი სიმონ მფაღლიძე.
გამომცემელი იოსებ ლეჟავა